

Majandus- ja tööstusministri määruse „Tehisaru kasutuselevõtmise osaku toetus“ eelnou seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 ja § 55¹ lõike 2 alusel.

Määruse eesmärk on luua lihtne ja väikese halduskoormusega toetusmeede, mis võimaldab ettevõtjatel testida tehisarulahendusi, hinnata tehisaru kasutuselevõtu otstarbekust, parandada ettevõtete tehnoloogilisi võimeid ja suurendada innovatsioonivalmidust. Eesmärk on motiveerida ettevõtjaid kasutama tehisaru tootlikkuse ja konkurentsivõime parandamiseks ning toetada seeläbi riigi ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika eesmärke.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluskeskkonna ja tööstuse osakonna ekspert Kaupo Sempelson, eelnõu väljatöötamisse oli kaasatud Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse TAI osakonnajuht Mart Toots (mart.toots@eis.ee). Eelnõu ja seletuskirja kohta tegi õiguslikke ettepanekuid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee). Eelnõu seletuskirja on keeletoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Inge Mehide (inge.mehide@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi tegevustega.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kaheksast peatükist ja 21 paragrahvist.

Eelnõu paragrahv 1 näeb ette määruse reguleerimisala. Täpsustatakse toetuse andmise seos riigi strateegiliste poliitikaeesmärkide saavutamise ja saavutamise teabe ja dokumentide esitamine toimub elektrooniliselt struktuuritoetuse registri kaudu, mida Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (edaspidi ka EIS) kasutab kõigi toetusmeetmete puhul.

Eelnõu paragrahv 2 käsitleb riigiabi ning reguleerib toetuse vastavust Euroopa Liidu riigiabi reeglitele. Määratakse, et toetus on vähese tähtsusega abi komisjoni määruse (EL) 2023/2831 tähenduses. See võimaldab toetust anda lihtsustatud korras, vähese halduskoormusega nii taotlejale kui ka väiksema töökoormusega toetuse andjale. Välistatakse toetuse andmine juhtudel ja tegevusaladel, millele vähese tähtsusega abi ei laiene. Selle eesmärk on tagada kooskõla EL-i õigusega ning vähendada õiguslikke riske. Samuti reguleeritakse abi kumuleerimist ja seotud ettevõtjate käsitlemist ühe ettevõtjana. Nende sätetega tagatakse, et vähese tähtsusega abi ülempiire ei ületata.

Eelnõu paragrahvis 3 täpsustatakse määruses kasutatavaid olulisi termineid. Terminoloogiline selgus on vajalik normi üheseks mõistmiseks ja rakendamiseks.

Eelnõu paragrahvis 4 sõnastatakse toetuse sisuline eesmärk ja mõõdetav tulemus. Eesmärgiks on seatud tehisarulahenduste testimise ja kasutuselevõtu soodustamine Eesti ettevõtetes. Mõõdetava tulemusena on toetuse saaja võtnud kasutusele tehisarulahenduse, mis muudab tema toote, teenuse või protsessi tõhusamaks ning mõjutab positiivselt lisandväärtust töötaja kohta ja müügitulu.

Eelnõu paragrahvis 5 määratakse kindlaks toetuse rakendamise eest vastutav asutus. Pädevus taotlusi vastu võtta, menetleda, otsuseid teha, toetust maksta ning toetuse kasutamist kontrollida antakse Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele.

Eelnõu paragrahvis 6 sätestatakse tegevused, mille elluviimist toetatakse. Toetatav tegevus peab otseselt panustama tehisarulahenduste arendamisse või ettevõtja tegevusse integreerimisse ning tegevuste tulemus peab olema kontrollitav. Toetatav on ainult selline tegevus, mis panustab määruse eesmärkide saavutamisse.

Eelnõu paragrahvis 7 reguleeritakse kulude abikõlblikkust. Sätestatakse ühikuhinna kasutamise põhimõte, mille kohaselt ei hinnata kulude tegelikke jaotust, vaid arvestatakse tulemuse saavutamist.

Eelnõu paragrahvis 8 sätestatakse projekti elluviimise ajaraam. Projekti abikõlblikkuse periood määratakse taotluse rahuldamise otsuses kui ajavahemik, millal toimuvad kõik tegevused, mis on vajalikud projekti eesmärgi saavutamiseks. Selline lähenemine võimaldab paindlikult arvestada konkreetse projekti iseloomu ja kavandatud tegevuste ulatust. Projekti maksimaalne kestus on üheksa kuud, lähtudes meetme eesmärgist toetada just lühiajalisi katsetusi ja esmaseid kasutuselevõtuprojekte, mitte pikaajalist arendustegevust. Seda perioodi võib põhjendatud juhul pikendada üks kord kuni kolme kuu võrra. Projekt loetakse lõppenuks pärast lõpparuande kinnitamist. Sellega seotakse projekti ametlik lõpp tulemuse hindamisega.

Eelnõu paragrahvis 9 käsitletakse toetuse rahalist mahtu ja rahastamispõhimõtteid. Kinnitatakse ühikuhinnapõhise toetuse andmise põhimõte, mille kohaselt ei hinnata tegelikke kulusid, vaid toetuse saamise eeldus on kokkulepitud tulemuse saavutamine.

Toetus on 20 000 eurot ühe projekti kohta. Ühtse toetussumma kehtestamine lihtsustab toetuse haldamist. Omafinantseering on oluline tagamaks ettevõtja huvi ja vastutust projekti eduka elluviimise eest ning vähendamaks toetussõltuvuse riski. Omafinantseering on 30% projekti abikõlblikest kuludest.

Eelnõu paragrahvis 10 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale. Taotleja saab olla Eesti äriregistrisse kantud äriühing. Kehtestatakse müügitulu miinimumnõue 200 000 eurot, mille eesmärk on tagada taotleja baasvõime projekt ellu viia. Sätestatud on taotlejale esitatavad nõuded nagu maksukohustuste täitmine, kehtivate kriminaalkaristuste puudumine ning varasemate toetustega seotud kohustuste korrektne täitmine. Nende nõuete eesmärk on vähendada avalike vahendite väärkasutamise riski.

Eelnõu paragrahvis 11 reguleeritakse taotluse sisu. Määratakse minimaalne teave, mida taotlus peab sisaldama, eelkõige projekti kirjeldus ning esitatavad andmed, sealhulgas taotleja identifitseerimisandmed ja projekti ajakava. Andmete kohta selgete nõuete kehtestamine tagab, et rakendusüksusel on piisav info taotluse läbivaatamiseks ja otsuse langetamiseks.

Eelnõu paragrahvis 12 sätestatakse toetuse taotlemise kord. Toetust taotletakse jooksvalt kuni eelarve ammendumiseni, mis võimaldab ettevõtjatel valida endale sobiva aja projekti alustamiseks. Toetust saab taotleda ühe korra taotleja või kontserni kohta. Selle eesmärk on tagada toetuse laiem levik ja vältida vahendite koondumist üksikutele ettevõtjatele. Määratakse, et EIS teavitab oma veebilehel toetuste eelarve suurusest ning taotluste vastuvõtmise alustamisest vähemalt kümme kalendripäeva enne taotluste vastuvõtu algust, samuti taotluste vastuvõtmise lõpetamisest ja peatamisest, kui eelarve ammendub.

Eelnõu paragrahvis 13 kirjeldatakse tervikuna taotluse menetlemise protsessi alates taotluse esitamisest kuni otsuse tegemiseni, määraes menetluse kestuse, menetlustoimingud ning taotleja õigused ja kohustused menetluse ajal. Maksimaalne menetlustähtaeg on 20 tööpäeva taotluse esitamisest arvates. EIS võib menetlustähtaega põhjendatud juhul pikendada kuni kümne tööpäeva võrra. Tegemist on erandiga, mida kasutatakse näiteks siis, kui taotluse sisu vajab kontrolli või täpsustamist. Kui taotluses või taotleja andmetes ilmnevad puudused, antakse taotlejale mõistlik tähtaeg nende kõrvaldamiseks. See säte teenib hea halduse põhimõtet ning väldib taotluste automaatset kõrvalejätmist vormiliste vigade tõttu. Taotlus jäetakse rahuldamata sisulist hindamist tegemata, kui puudusi ei kõrvaldata või kui taotleja ei vasta määruses sätestatud nõuetele.

Eelnõu paragrahvis 14 käsitletakse taotluse rahuldamist või rahuldamata jätmist. Taotlus rahuldatakse juhul, kui nii taotleja kui ka taotlus vastavad määruses kehtestatud nõuetele ning toetuse eelarvelised vahendid ei ole ammendunud. Otsuses peavad olema kirjas projekti abikõlblikkuse periood, aruandluse ja maksmise kord ning toetuse saaja ja EIS-i peamised õigused ja kohustused. Otsus toimib edaspidi projektilepingulise alusdokumendina. Taotluse rahuldamata jätmise aluseks on asjaolu, et nõuded ei ole täidetud, menetlust on õigusvastaselt mõjutatud või eelarve on ammendunud.

Eelnõu paragrahvis 15 sätestatakse, millisel juhul võib EIS teha otsuse taotluse rahuldamise otsus osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistada. Sellised juhud on toetuse saaja kohustuste rikkumine, valeandmete esitamine või projekti elluviimise võimatus. Need sätted teenivad avalike vahendite kaitse eesmärki ja ennetavad toetuse väärkasutamist.

Eelnõu paragrahvis 16 nähakse ette toetuse saaja aruandluskohustus. Sätestatakse lõpparuande esitamise tähtaeg, mis on seotud projekti abikõlblikkuse perioodi lõppemisega, ja määratakse lõpparuande minimaalne sisu, keskendudes projekti tegevuste ja tulemuse kirjeldamisele. EIS-il on õigus aruanne kinnitada või jätta kinnitamata ja määrata tähtaeg täienduste tegemiseks. Aruande kinnitamine on projekti eduka lõpetamise eeldus.

Eelnõu paragrahvis 17 käsitletakse toetuse maksmist. Toetus makstakse välja pärast lõpparuande kinnitamist.

Eelnõu paragrahvis 18 sätestatakse toetuse saaja kohustused. Toetuse saaja peab ellu viima projektis kavandatud tegevused, saavutama määruses sätestatud tulemuse, esitama nõuetekohase aruande ning tagama projekti tulemuse kontrollitavuse. Lisaks sätestatakse kohustus vältida topeltrahastamist ja säilitada riigiabi dokumente kümne aasta jooksul.

Eelnõu paragrahvis 19 määratakse EIS-i roll toetuse rakendamisel. EIS-il on õigus kontrollida projekti elluviimist, nõuda dokumente ja selgitusi ning kohustus vajaduse korral esitada tagasinõudeid. Samuti avaldatakse kõikide toetust saanud äriühingute nimed.

Eelnõu paragrahvis 20 sätestatakse toetuse tagasinõude alused lisaks riigieelarve seaduse §-s 55¹ toodule. Toetus nõutakse tagasi juhul, kui projekti tulemust ei saavutata, esineb topeltrahastamine. Tagasinõude regulatsioon on vajalik tagamaks avalike vahendite sihipärane ja õiguspärane kasutamine.

Eelnõu paragrahvis 21 reguleeritakse toetusega seotud vaidluste lahendamist. Sätte kohaselt on toetuse saajal enne halduskohtusse pöördumist õigus esitada EIS-i otsuse või toimingu peale vaie. Vaide lahendab EIS. Vaide lahendamine toimub haldusmenetluse seaduses sätestatud korras ega võta taotlejalt õigust pöörduda halduskohtusse.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on vastavuses Euroopa Komisjoni määrusega (EL) 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L, 2023/2831, 15.12.2023). Toetust antakse vähese tähtsusega abina.

4. Määruse mõjud

Majanduslikud mõjud. Määrusel on positiivne majanduslik mõju Eesti ettevõtluks, eelkõige väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele, kes soovivad rakendada tehisarulahendusi, kuid kellel puudub piisav kogemus või valmisolek suuremahulisteks investeeringuteks. Toetus vähendab tehisaru kasutuselevõtuga seotud finantsriski ning soodustab innovatiivsete lahenduste katsetamist toodetes, teenustes ja protsessides. Kuigi toetuse maht on piiratud, võib sellel olla märkimisväärne mõju, innustades ettevõtjaid pärast katsefaasi tegema lisainvesteeringuid. Kaudse mõjuna toetab meede tootlikkuse kasvu, digitaalse konkurentsivõime suurenemist ning Eesti ettevõtete paremat positsioneerimist rahvusvahelisel turul. Negatiivseid majanduslikke mõjusid ei ole ette näha, kuna toetus on ajaliselt ja mahuliselt piiratud ning antakse vähese tähtsusega abina.

Mõju riigieelarvele ja avalikule sektorile. Määruse rakendamine toimub riigieelarves selleks ettenähtud vahendite ulatuses (2 miljonit eurot) ega too kaasa uusi või prognoosimatuid kulusi. Toetust antakse standarditud ühikuhinna alusel, mis võimaldab eelarvevajadusi täpselt prognoosida. Määruse rakendamise ja järelevalve korraldab Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus oma struktuuride ja infosüsteemide kaudu.

Mõju halduskoormusele. Ühikuhinna kasutamine tähendab, et toetuse saajatelt ei nõuta kuludokumentide detailsel tasemel esitamist ega kontrolli. Ettevõtja halduskoormus piirdub taotluse esitamise, projekti elluviimise ning lõpparuande koostamisega. Ka rakendusüksuse töökoormus on piiratud, kuna puudub vajadus kulusid üksikasjalikult auditeerida. Aruandluskohustusi või halduskoormust teistele isikutele ega asutustele ei lisandu.

Sotsiaalne mõju. Määrusel ei ole otsest sotsiaalset mõju, nagu mõju tööhõivele, sissetulekule või sotsiaalsele ebavõrdsusele. Kaudse mõjuna võib tehisarulahenduste laiem kasutuselevõtt pikemas perspektiivis toetada töötingimuste paranemist, vähendades rutiinset tööd ning võimaldades töötajatel keskenduda suurema lisandväärtusega tegevustele. Need mõjud on siiski kaudsed ja sõltuvad üksikute projektide edasisest arengust.

Mõju keskkonnale. Määrusel ei ole otsest ega märkimisväärset negatiivset keskkonnamõju. Toetus ei ole seotud füüsilise taristu rajamise, maa- või loodusressursside kasutamise ega

saastava tegevusega. Kaudse positiivse mõjuna võivad tehisarulahendused olenevalt toetatud projektide sisust aidata tõhustada ressursside kasutamist, optimeerida logistikat või vähendada energiakulu. Need mõjud ei ole siiski määruse tasandil kvantifitseeritavad.

Mõju regionaalarengule. Määrusel ei ole diferentseeritud regionaalset fookust ning see on kättesaadav ettevõtjatele üle Eesti. Seetõttu ei ole ette näha ebavõrdset mõju üksikutele piirkondadele. Samas võib meede kaudselt toetada regionaalset ettevõtlust, kuna digilahenduste rakendamine ei ole asukohapõhine ning võimaldab ka väljaspool suuremaid linnu tegutsevatel ettevõtjatel suurendada oma konkurentsivõimet.

Mõju võrdsetele võimalustele ja põhiõigustele. Määrus ei mõjuta otseselt põhiõigusi ega kehtesta piiranguid isikute õigustele või vabadustele. Toetuse taotlemise tingimused on neutraalsed ning kohaldatavad kõigile nõuetele vastavatele ettevõtjatele võrdselt. Määrus ei sisalda sätteid, mis võiksid kaasa tuua ebavõrdse kohtlemise soo, vanuse, rahvuse, puude või muude tunnuste alusel.

Määrusel puudub mõju riigikaitsele, julgeolekule, rahvatervisele või avalikule korrale. Samuti ei mõjuta määrus otseselt haridussüsteemi ega teadus- ja arendustegevuse korraldust. Kokkuvõttes on määruse mõjud positiivsed ja proportsionaalsed, olles kooskõlas meetme piiratud mahu ja eesmärgiga.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamises on põhiroll Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusel (taotlejate nõustamine, taotluste vastuvõtt, projekti analüüsimine riigiabi vaatenurgast, selle vastavuskontrolli ja hilisema hindamise korraldamine, otsuste tegemine, toetuse väljamaksmine ning tagasinõudmine).

Määrus mõjutab riigieelarve kulusid, suurendades neid kahe miljoni euro võrra. Määruse rakendamisega ei kaasne Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele märgatavaid lisakulusid.

6. Eelnõu seotus teiste meetmete ja valdkondlike arengukavadega

Eelnõu aitab saavutada „Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021–2035“ eesmärgi suurendada 2035. aastaks tootlikkust 110%-ni EL-i keskmisest.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, see tähendab kolmandal päeval pärast selle Riigi Teatajas avaldamist.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks Riigikantseleile, Rahandusministeeriumile, Justiits- ja Digiministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Tööandjate Keskliidule ja Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule.